

Revista apare cu sprijinul
Academiei Române, din
Fondul Recurent al Donatorilor

■ „Un popor nu se caracterizează atât prin oamenii
mari pe care îi are, ci mai ales prin felul în care îi
recunoaște și îi stimează pe aceștia.”

Friedrich Nietzsche

fondat în 1881

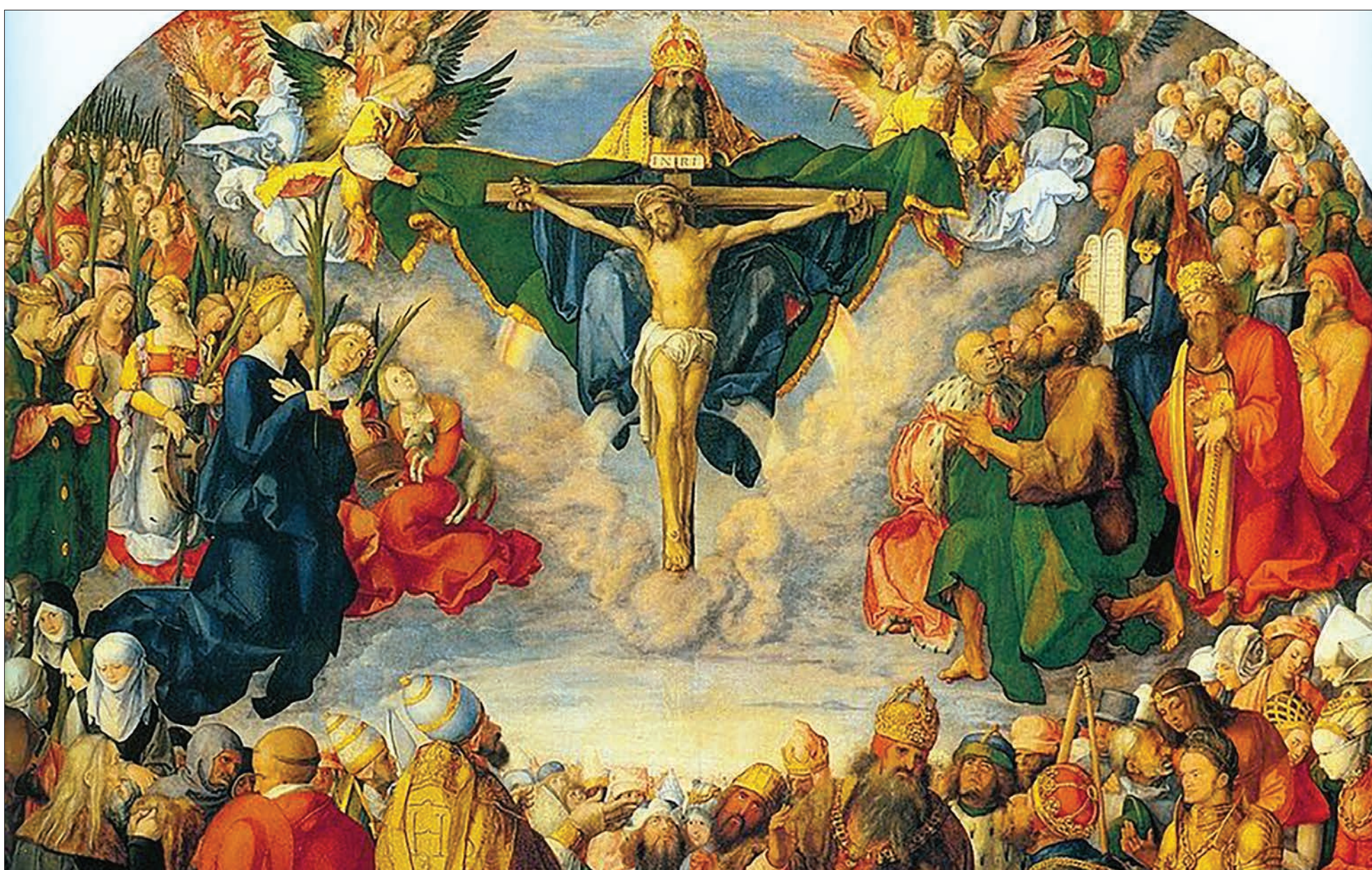
Contemporanul

Revista apare sub egida Academiei Române
Director NICOLAE BREBAN

ideea europeană

REVISTĂ NAȚIONALĂ de cultură, politică și știință ANUL XXXIII • Nr. 4 (841) • APRILIE 2022

Albrecht Dürer. Adorația Sfintei Treimi. Muzeul de Istorie a Artei din Viena. 1511 (detaliu)

■ Nicolae Breban. *O bisericuță de filosofie idealistă*

■ Ioan-Aurel Pop. *România viitorului, Europa
trecutului și omul timpului prezent*

■ Răzvan Theodorescu. *O școală românească de studiere a Renașterii*
■ Victor Voicu. *„Dumnezeu ne-a deschis ușile: să muncim și să creăm”*

■ „Tabloul Mendeleev” al literaturii române: Eugen Simion

■ Dan Dungaciu: *„Academia Română după Armata Română și Biserică”*
■ Marius Miheț. *Bătrânețea din tinerețe*

■ Mirel Taloș. *Revanșa lui Marx. Originea corectitudinii
politice în gândirea Școlii de la Frankfurt*

■ Sabin Pautza. *„Dumnezeu îmi pregătește o orchestră
Cum nu s-a văzut pe pământ...”*

■ Avangardă editorială: *Ideea Europeană*
Luiza Barcan, *Răsărit • Ανατολή*

■ Aura Christi. *În aburul miracolului*

■ (Con)texte

Maria-Ana Tupan

Gusturi franțuzești

Ionuț Caragea

Este vorba, desigur, de gusturi estetice. Ne întrebăm adesea ce ne place, dar mai puțin cui și de ce plăcem. Scriitorii români de la început de mileniu și-au pus, totuși, se pare această întrebare, deoarece nu puține sunt exemplele celor preocupați să fie traduși, unii chiar aspirând la statutul de scriitor internațional, care se exprimă la fel de bine într-o limbă străină ca și în limba română. Iar atunci când elogiile însoțesc trofee ale unor competiții literare, suntem siguri că nu sunt convenționale. Admiratori ai stilului lui Cioran, pentru care franceza era limbă dobândită, literații francezi rămân amfitrioni deschiși românilor francofoni. În ultimii câțiva ani, doi dintre aceștia, Sonia Elvireanu și Ionuț Caragea, au câștigat premii la concursuri organizate de asociații ale scriitorilor francezi. Ionuț Caragea a fost premiat de trei ori de Societatea Poetilor Francezi. Volumul *Mon amour abyssal* a primit Premiul „François-Victor Hugo 2018”, *Locuiesc în casa cu ferestrele închise* a câștigat Premiul „Mompezat 2019”, iar *Infecté par l'amour* a obținut o diplomă de onoare.

În 2019, volumul *Le soufflee du ciel* de Sonia Elvireanu a fost distins cu Prix Jacques Viesvil de Société des Poètes Français din Paris. În același palmares, mai figura și un premiu „Anna de Noailles” câștigat de Alain Morinais. În 2020, un alt volum al aceiași poete, *Le chant de la mer à l'ombre du héron cendré*, a primit Diplôme d'honneur conferit de Société des Poètes Français din Paris, iar un an mai târziu era distins cu Prix d'honneur la Grand Concours du Monde Francophone „La Renaissance”, decernat de Académie poétique et littéraire de Provence.

Diferența de gust ce pare să le fi dat câștig de cauză acestor poeți, printre alții, în Franța, la un nivel foarte înalt, s-ar putea să țină chiar de distincția dintre avangardă și renaștere. Dacă despre poezia anilor '60 din România se vorbește ca despre o renaștere, după perioada stalinistă, a ceea ce F.R. Leavis numește „marea tradiție”, poezia de o parte și de alta a secolului XXI manifestă un fel de complex al epigonatului sau „melancolie a descendenței”, cum a tradus Monica Spiridon expresia lui Harold Bloom de *anxiety of influence*. Paradoxal este faptul că modelul emulat este... avangarda – rebelă, nonconformistă, refractară instituționalizării și academizării, și, mai ales, ruptă de orice tradiție. Afirmarea internațională a avangardei românești din perioada interbelică explică probabil nostalgia încercare de resurrecție în acest muzeu universal de artefacte, unde sfârșește acum și creația literară.

Încercăm să descifrăm poetica celor care au conferit aceste distincții celor doi poeți. Ne atrage

atenția titlul unei publicații în format retro, *quattro*, girată de Centre Laurentien d'Interpretation de la poésie: *Rebelle Analogique*. Analogia implică întotdeauna conștiința unei tradiții sau constituirea ei în cazul în care fronda era născută din ambiția unui început absolut. Un poem de Yves-Gabriel Brunet se apropie tot mai mult de tonul unui program: poezia vine din marea memoriei, fiecare generație este o nouă maree care schimbă cunoașterea (experiența proprie) în conștiință (mintea universală constituită istoric). Prin poezie, umanitatea trece pragul dinspre Tenebre spre Lumină, „lustruind oglinda care repetă istoria istoriei sale, aruncând în ea o imagine și mai sofisticată, potrivită instrumentarului atomic și oglinzii electronice”.

James Sacré alege proza pentru a face elogiul poeziei, care pare să aibă calități suplimentare, deoarece limbajul ei nu poate fi parafrazat, se naște la intersecția dorinței de expresie și poetica tăcerii, percepția fiind posibilă doar prin acele cuvinte insubstituibile.

Poeta Isabelle Poncet-Rimaud scrie în Prefața la *Umbrele curcubeului* despre capacitatea Soniei Elvireanu de a ipostazia memoria trecutului în „poeme ale solitudinii locuite”, „dând nume și corp ființei dispărute, devenind psalmul unei eternități recreate, ofrandă a vieții”.

Jean-Paul Gavid-Perret, profesor universitar, remarcă într-o cronică din revista *Le Littéraire* din 2015: „Ionuț Caragea restaurează eterul în versuri care au o severitate opalescentă sau, uneori, o duritate precum cea a lui Emil Cioran”. Aspirația ființei umane spre absolut este remarcată și de acad. Giovanni Dotoli, scriind despre *Mon amour abyssal* în *Revue européenne de recherches sur la poésie* (2018): „Nu e o poezie de rutină, ci o poezie a profunzimii, care pătrunde în inima materiei și merge până la limita posibilului”. În *Rebelle Analogique* (vol. 1, nr. 1, 2021), poetul însuși se confesează că s-ar dori deconectat de la Internet (poemul *Déconnecté*), refugiat într-un loc unde se mai scrie cu un creion pe o foaie de hârtie un contract de iubire sau de alianță între poet și cititorul universal, deoarece pentru el scrisul „nu este o simplă ocupație, ci o dedicație lui Dumnezeu”.

Într-un număr din 2020 al revistei *Recours au Poème: Poésies & Mondes poétiques*, editat de Carole Mesrobian, apare un grupaj de poeme ale lui Ionuț Caragea din volumul recent premiat, *J'habite la maison aux fenêtres fermées*, primul intitulându-se, semnificativ, *Certificat de renaissance* și unde recunoaștem afinități cu amintitele poetici franțuzești: „Ce mystérieux miroir/ dans lequel l'humanité/ cherche son visage imperceptible/ cette île de lumière/ entourée d'un océan de nuit”.

Dacă soarelui diurn poetul îi preferă rivalul nocturn, astrul imaginației, aceasta nu este unica substituție prin care el săvârșește magia creării unui univers paralel cu acela al globului de tină. *Ceasornicarul fără mâini*, cel mai recent volum al lui Ionuț Caragea (Editura ASLRQ 2022), propune o alianță cu literați născuți, nu conform arhivei civile, ci esoterice: sub semnul astral al lui Aries. Foarte diferiți ca vârstă biologică, aceste spirite considerate afine sunt aduse laolaltă în virtutea forței operaționale a regimului ficțional în care s-a strămutat Ionuț Caragea din momentul obținerii „certificatului de renaștere” într-o poezie.

Poezia lui Caragea se naște dintr-un unghi de fugă, dintre virtualul digital și utopia astrală, printr-un artificiu sorescian: limbajul comun, chiar idiomat, este inserat într-o structură de sens aferentă alchimiei și soteriologiei în care icoanele lucrurilor sunt dublate, repetate, de codul lingvistic al treimii

În ultimii câțiva ani, doi dintre aceștia, Sonia Elvireanu și Ionuț Caragea, au câștigat premii la concursuri organizate de asociații ale scriitorilor francezi

prozodice (trei tertine): „Sângele meu te privește/ cu ochi mari/ prin rănile iubirii/ neîmplinite// și pentru că nu-i oferi alinare/ se-nchide în inimă/ și bate cu pumnii-n pereți /până cad toate tablourile/ în care tu surâdeai// într-un final/ sângele meu iese pe străzile/ doar de el cunoscute //și când ajunge la capătul lor/ își aduce aminte/ de atingerea ta// și plânge/ și plânge cu lacrimi albastre/ direct pe hârtie”. Poezia este efect al realizării că risipirea lucrurilor în evenimentele timpului real (dispariția imaginii din oglindă, a lucrului incinerat în cenușă, a mărilor în mușcătură etc.) este posibilă prin simplul act de voință al creatorului de stări posibile. Magia poeziei înseamnă re-facere a fa-cerii, recuperare a energiei umane cheltuite într-un univers închis în care totul există etern. Ca și în declinarea fonetică a numelui lui Bloom, alias Sinbad, în *Ulise*, de Joyce – un manifest al ieșirii din realitatea consumistă și din istoria demonică prin anihilarea sensurilor limbii naturale –, poetul inventează un joc al derivării pur fonetice lipsite de sens, anihilând astfel temporalitatea („tic tac tic tac/ ticul lui tac/ tacul lui tic// totul și nimic”). Poetul procedează astfel iconic (limbaj care imită sensul prin chiar forma sa), demonstrând fonetic ceea ce afirmase la nivel semantic: intersubiectivitatea poeziei creează acea bizară conștiință în care dispar fuzionând eul autorului și eurile cititorilor. Poetul are chiar îndrăzneala de a parafraza un pasaj din Vechiul Testament, unde Dumnezeu se prezintă lui Moise printr-o tautologie a prezenței autosuficiente (*Eu sunt cel ce este*): „eu sunt cel care/ sunt eu// eu sunt cel care /sunt tu// eu sunt cel care/ sunt toți/ și niciunul// ...”

Poetul procedează deliberat prin analogie, nu numai între realitatea de fiecare zi și „soarele interior” – o metaforă care, ca și într-un desen expresionist al compozitorului Schönberg, simbolizează interioritatea subiectivă –, dar și între cea dintâi și *poiein*, creația de poeme. În *Copilul luptei*, e vorba aparent de gelozia unui fiu care nu suportă ca tatăl său să arate afecțiune altor copii, dar acest arhetipal scenariu servește ca termen surprinzător al unei metafore a scrierii poemului, proces în care autorul alege dintre variante rivale (numite poem și antipoeam). Ca și în poezia *Vulpea* de Ted Hughes, unde povestea intruziunii unei vulpi în camera sa, asediindu-i simțurile, sfârșește în poemul

astfel intitulat pe pagina scrisă, Caragea finalizează războiul metaforic al facerii poetice prin ipostazierea acestuia ca text (interesant este amănuntul că, spre deosebire de ipostazierea din spirit pur în copil a lui Iisus, poemul este o în-ființare postapocaliptică): „Începi să plângi/ lacrima atinge hârtia/ și ca prin minune/ cuvintele moarte reînvie/ într-un singur poem/ îți pui semnătura sub el/ și te culci. („Copilul luptei”).

Spațiul articolului s-a terminat mai înainte să parcurgem patruzeci de pagini din acest dens volum de poeme, care merită mai degrabă citate decât înstrăinate în comentariu. De aceea vom încheia cu câteva aforisme – gen în care gustul franțuzesc a descoperit analogii în timp, de la Montaigne la Julien Green (Giovanni Dotoli): „Ce e mai greu de urcat, o scară fără cer sau una fără trepte?”; „La renaștere, omul trebuie să-și taie singur buricul”; „Ce este oglinda? O anticameră în care ne obișnuim cu nimicul”; „Toate oglinzile mint, chiar și oglinda în care s-a privit Dumnezeu înainte de facerea omului”.

■ Scriitor, eseist, profesor universitar, traducător

Maria-Ana Tupan